

S. 6. 264

Reise: Jhr.

J. VI, 887.

~~III~~ ~~IV~~ J. IV. 10

i

DISSERTATIO PHILOSOPHICA PRIMA

DE

CAERIMONIIS

QVAM

AMPLISSIMAE FACVLTATIS PHILOSOPHICAE CONSENSV

IN ILLVSTRI FRIDERICIANA

PRAESIDE

M. FRANCISCO CHRISTOPHORO IETZE

DIE APRIL. MDCCLII

PVBLICE DEFENDET

AVGVSTVS GODOFREDVS BRVNNER

MAGDEBVRGENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE
LITTERIS GRVNERTIANIS.

10

V I R O
SVMME VENERABILI
GRAVISSIMO
DOCTISSIMO
IOANNI ADAMO
STEINMETZ

RERVM SACRARVM CONSILIARIO,
REIQVE ECCLESIASTICAE DVCATVS
MAGDEBVRGICI SVMMO ANTISTITI, NEC
NON COENOBII BERGENSIS ABBATI
LONGE MERITISSIMO

PATRONO ATQVE FAVTORI SVO
OMNI PIETATIS CVLTV PROSEQVENDO

SCRIPTVM HOC DISPVTATORIVM

EA QVA DECET ANIMI OBSERVANTIA

D.

A. G. BRVNNER.

V I R
SVMME VENERABILIS
PATRONE PIE COLENDE

um magna ista, et multa beneficia, quibus me per longum annorum spatium complexus, et ad praesens usque tempus prosecutus es, tum inde tamquam ex uberrimo fonte derivata mea proclivitas ac aequitati respondens obligatio, ad grati erga TE, VIR SVMME VENERABILIS, animi mei significationem etiam publice dandam, mibi ut

TVVM

TVVM nomen huic dissertationi antepo-
ne, summo iure praescribunt, postulant id, flagitant. Quamvis qui-
dem copiosissime in praedicandis *TVIS* maxime in eccle-
siam et rem publicam meritis, praesertim etiam in recen-
sendis officiis amplissimis, quibus verae meae felicitati
viam patefecisti, versandi, materia mihi haud posset de-
esse; hoc negotio tamen eo lubentius supersideo, quo cer-
tius et exploratius habeo, non tanti apud *TE* fieri, ver-
borum multorum facete alias compositorum splendorem,
quantum valere solet apud *TE*, animus ab omni simulta-
tionis studio alienus. Largiaris tamen id meae in *TE* ob-
servantiae et voluntatis apertae impetui, ut ea memoria
repetam, quae ultro se mihi offerunt. Quotiescunque
curam istam insignem et plane immeritam, quam pro
comparando mihi ad veram salutem aditu, iuventutem
meam non tantum humanioribus, per quinquennium in
paedagogio celeberrimo Bergensi disciplinis, rerum saluta-
rium cognitione bene conditis formando, sed etiam stadii
academici absolute facilitanda continuo suscepisti, cogi-
tatione attingo, (cuius meminisse non prius desinam, quam
vivere;) praeter voluntatem grati et memoris animi testem,

*ad remunerandum nihil mihi suppetere plane perspicio.
Atque hoc ipsum me alacriorem reddit, ad preces summo
Numini omni animi contentione fundendas, ut cumula-
tiori mensura studia TVA remuneretur, TEque in lon-
gius tempus ad multorum salutem veram promouendam
conseruatum velit et firmatum: qui ad cineres vsque sum
permansurus,*

V I R

SVMME VENERABILIS
PATRONE AETATEM COLENDE
NOMINIS TVI

*Halas Salicae,
a. Idib. April. MDCCLII.*

*cultor obseruantissimas,
A. G. BRVNNER.*

PRAEFATIO.

Scripturis nobis de caerimoniis animus praefagit, fore, vt ad omnium palatum non sint, quae circa hoc argumentum meditati sumus. Non enim nos fugit, rem esse in vtramque partem disputatam. Quemadmodum vero omnibus controuersis, quarum in causa sunt vel notiones confusae vel auctorum animi partium studio saepe in aliena quaeuis abrepti, hoc commune esse solet, vt votis non respondeat exitus: ita et disputationes de caerimoniis passim institutae hoc vitio laborant, vt reiciatur a nonnullis, quod sanae rationi conforme iure locum tueri possent, ab aliis vero nimis tenaciter defendatur, quod vix operae pretium est. Controuersia praesertim inter Theologos agitata est. Nos vero falcem non immisuri in alienam segetem, theologicas controuersias intactas relinquemus, rem non nisi philosophice et generaliter considerando. Eam tamen nobis concedendam veniam esse putamus, vt, si quae caerimoniae in coetibus Christianorum sacris receptae ad illustrationem eorum, quae demonstratum ibimus, aliquid facere possent; earum recensio scholiorum instar hanc descriptionem ingrediatur, vt simul appareat, non inutiles nugae aut subtiles speculationes esse meditationes, quarum partem prima hac dissertatione luci expositurum sumus, sed doctrinam de caerimoniis certam vtilitatem habere si ri-

te expendatur, et in iustum usum conuertatur. Ceterum modeste confitemur, nos non plenariam et omnibus numeris absolutam philosophiam caerimoniam praefituros esse. Nobis sufficit certitudini studuisse, nec asseruisse, nisi quae rationi conformia deprehenduntur. Quae in prima hac dissertatione occurrunt, definitionem et quaedam generalia continent, quantum pagellarum angustia permittit. Propositum speciale in sequentibus exponemus dissertationibus, quas, volente Deo et occasione sic ferente, de hac materia edere apud nos constituimus.

§. 1.

Id, ex quo colligitur, aliquid vel adesse, vel adfuisse, vel adfuturum esse, dicitur *signum*.

Sic vapores ascendentes sunt signum praesentis caloris. Ignis borealis in remotis illis versus septentrionem regionibus haud infrequens et satis iucundum phaenomenum, hyberno maxime tempore, pro signo instantis frigoris ab incolis habetur. Fluctus in maris superficie orientes placido maris et aëris statu nauigantibus signo sunt adfuisse tempestatem in regione opposita, ex qua ad nauem deuoluuntur vndae.

§. 2.

Id, quod ex signo intelligitur, est *signatum*.

Ita in exemplis (§. 1.) allatis, calor, instans frigus, tempestas, sunt signata, utpote ex quibus vel praesentia, vel praeteritio, vel futurius alterius rei colligitur. Ex quo haud difficile est intellectu, quid sibi velit diuisio in signa *demonstratiua*, *prognostica* et *memorialia*, in scriptis philosophorum passim obuia.

§. 3.

Ratio significatus est id, ex quo concipitur, cur signum aliud hoc et non aliud indiget. Haec ratio vel in ipsis rerum notionibus latet, vel in solo hominum aut alterius cuiusdam entis intelligentis arbitrio posita est. Si prius, signa sunt *naturalia*. Sin vero posterius, *artificialium* nomine veniunt.

Signa

Signa morborum, quorum medicorum semiotica aliqua tradit, aut affectuum, quae moralis semiotica docet, sunt naturalia, qualia etiam dici possunt, in §. 1. addacta. Tribus verbis comprehendemus: *Omnia signa sunt naturalia, quae in natura vel coëxistunt semper, vel se excipiunt, ut causam suis effectus.* Contra vero signa artificialia sunt voces in linguis et iis respondentes characteres scripti. Vis enim significandi a solo hominum arbitrio pendet. Omnia praeterea, siue sint a natura, siue ab arte producta, artificialium signorum numero sunt accensenda, quorum significatum in voluntate entis cuiusdam intelligentis rationem habere deprehendimus, vti ex definitione constat.

§. 4.

Axiomata prono alueo e definitione signi artificialis (§. 3.) fluentia, sua radiant luce: scilicet

- I) *Signa artificialia esse prorsus arbitraria, ideoque in se spectata ad quemlibet significatum indifferentia.*
- II) *Vni eidemque signo tribui posse diuersos simul immo contrarios significatus.*
- III) *Eandem rem diuersis signis significari posse.*

§. 5.

Decernere dicimur aliquid, quando voluntatem determinamus ad aliquid agendum, vel non agendum. *Decretum* itaque est voluntatis ad aliquid agendum, vel non agendum determinatio.

Pone Caium, hominem aequè christianum ac diuitem videre iuuenem quendam eximii et ingenii et animi virtutibus, quibus vero obstat res domi angusta, praeditum, haud vulgaris eruditionis specimina edere, atque in animum inducere se velle haec obstacula remouere, et isti iuueni aliquam pecuniae summam dare ad libros emendos et tempus vtiliter collocandum. Nonne quilibet dicer, Caium determinasse voluntatem addandum, ideoque ad agendum? Nonne hic decreti et quidem quam maxime laudabilis et optimi adest notio?

§. 6.

Propositum est actus voluntatis, quo decreti executio determinatur. *Executio* vero *propositi* est editio illarum actionum, quas nobis committere proposuimus.

Sic e.g. Caius *propositum* habet dandi pecuniam decretam (§. 5.) si tempus indicat, quo iuveni dicto ea solui ac tradi debet: *execuitur*, quae decreuit, ac sibi *proposuit*, si stato tempore re ipsa soluit. Differre autem decretum et *propositum*, ex notionibus constat. Quis enim est, qui pro vno actu venditabit, determinare voluntatem ad dandum, et non mutare voluntatem dandi?

§. 7.

Actio positiua est, quae actu editur: *privatiua* vero cessatio actionis, quae edi poterat. Hinc *decretum* atque *propositum* et *actiones positiuas* et *privatiuas* pro obiecto habere possunt (§. 5. 6.).

§. 8.

Propositum generale appellamus, quo certum actionum genus, vel earum certam speciem imposterum vel committere, vel omittere decernitur: *Speciale* vero, quod versatur circa commissionem vel omissionem singularis cuiusdam actionis.

Pone Caium sibi *proposuisse* virtuti omni data occasione imposterum studere, *propositum* Caii generale est. Pone eundem firmo esse animo, temperantiam semper exercendi, itidem generale adest *propositum*. At pone inuitatum alium ad conuiuium cepisse *propositum* abstinendi ab omni vel saltim immodico vini haustu in praesentia magni cuiusdam viri, cuius gratiam, quam sibi conciliauit, eo ipso perdere posse prauidit: hoc *propositum speciale* est. Eodem modo Christianus habet *propositum generale* quatenus vti christianus concipitur, i. e. talis, qui studere sibi *proposuit* omnibus Christiano dignis actionibus et virtutibus.

§. 9.

Propositum generale dici potest *negatiuum*, quo actionum quoddam genus vel species quaedam in perpetuum damnatur: *Positiuum*

stitutum contra, si approbatur, et ad committendum semper determinatur.

§. 10.

Cum quod volumus, vel nolumus, et circa licitum et illicitum versari possit (per princ. psych.), inde constat: *Propositum sicuti et decretum in licitum ac illicitum abire posse.*

§. 11.

Intellectis hisce definitionibus axiomatum instar sequentes propositiones concedi possunt, scilicet

- I) *Nos decernere atque nobis proponere etiam posse actus intellectus.*
- II) *Quodlibet propositum componi pluribus actionibus, quae se habent ad illud exequendum ut media ad finem.*
- III) *Ritam propositi executionem absolvi omnibus is actibus vel internis vel externis per quos in suo genere vel sua specie determinatur.*
- III) *Ei, qui propositum rite exequi vult, cognita et perspecta esse debere omnia ea, quae ad illud rite exequendum requiruntur, et quidem omni data agendi occasione.*

§. 12.

Facultas, producendi perceptiones rerum sensibilium absentium, *facultas imaginandi*, seu *imaginatio* dicitur. Testis est experientia, ut si quae sensu percepit anima, eorum perceptiones reproducere possit obiectis licet absentibus. Lex vero imaginationis haec est, ut, *si quae simul percepimus et vnus perceptio denuo producat, imaginatio etiam producat perceptionem alterius*, seu quod idem est: *percepta idea partiali reproducat et totalis.*

Sic si cui signum cum signato innotuit, conspectu signi reproducitur etiam signatum.

§. 13.

Rei meminisse dicimur, quando ideam eius imaginatione reproductam recognoscere valemus, consequenter nobis conscii sumus,
nos

nos eam olim habuisse. Facultas, ideas reproductas recognoscendi, *memoria* est. Res vero illa, quae iam percepta perceptioni alterius reproducendae inseruit, eam nobis *in memoriam reuocare* dicitur.

Non immeritum exemplis in re adeo manifesta. Definitiones et propositiones caerimoniaram notioni praemissae inseruire debent eius adaequationi et demonstrationibus quorundam theorematum definitionem caerimoniaram statim excepturorum. Signorum vero amplior theoria sequentibus tractationibus reseruat; in quibus eius applicatio ad caerimoniaram doctrinam usum praesentem fiet.

§. 14.

Caerimoniae sunt signa eorum, quorum in executione propositi alicuius meminisse debemus.

Retinemus definitionem PERILLVSTRIS L. B. DE WOLFF, ne verbo quidem mutato. Non incumbemus hoc loco recensendis diuersis diuersorum notionibus de caerimoniis conceptis, neque etymologiam curamus, qui notiones quaerimus rei termino indigitatas. Forsan gratius erit lectoribus, si in exemplis quibusdam generalem hanc notionem conspiciendam tradamus. Primum exemplum ab actu doctoralis promotionis desumere placet. In plurimis nempe academiis vsu receptum est, vt qui doctorem creat, ipsi librum exhibeat primo apertum, et eundem mox clausum, addita admonitione, vt quoties librum aperiat vel claudat, memor sit officii, quod Doctore in omnibus negotiis, quae tamquam doctor gerit, incumbit, scilicet ne sibi soli sapere videatur, sed vt alios etiam consulat, et quid sentiant, sciretur: deinde vero, ne a propria desinat meditatione, nec coeco assensu aliorum sententiam suam faciat, praesudicio auctoritatis seductus. Examinabimus, an, quae in actu creationis fieri narrata sunt, caerimoniae nomine venire possint? Qui Doctor creatur, propositum quoddam habet generale, scilicet id semper agendi vel non agendi, quod vitae et dignitatis doctoralis ratio postulat. In huius propositi felici executione semper meminisse debet, ne suis nimium tribuat viribus, et sibi soli sapere videatur, nec coeco assensu in aliorum verba iuret.

iuret. Constituitur itaque signum aliquod et quidem maxime aptum, liber scilicet et actus eum aperiendi et claudendi, ut quoties librum arripiat, id quod omni die fieri praesumitur, aperiat vel claudat, memor sit eius, quod in publico creationis actu ipsi commendatum est tamquam aliquid, cuius semper in executione sui propositi meminisse debet. Quis non videt, in hoc exemplo adesse omnes caerimoniam constituentes notiones? Omnibus qui Christianorum gerunt nomen, mandatum Apostoli de induendo I. Ch. curae cordique esse debet. Ut tam magni momenti res hominibus, memoria labili praeditis, eo fortius commendaretur, signum constituit ecclesia, quo viso quilibet facris christianorum initiatus memor esse possit eorum, quae circa propositum generale, quod ipsi tamquam Christiano incumbit, obseruanda sunt, nempe indusum album et mundum adhibebat, quo infantes e sacro baptismatis fonte suscepti solemniter modo induuntur, ut quoties indusum adspiciant vel induant, id quod saepius fit, de proposito non solum, sed et de mediis ad illud exequendum necessariis cogitent, dum mentem ab omnibus peccatorum illecebris auerant, atque ad Christi Saluatoris exemplum vitam et mores componant. En caerimoniam sensu maxime foecundam nec christianae ecclesiae indignam et sedulo docendam iis in locis, ubi ad nostra vsque tempora obtinet! In solemniter in feudationis actu, qui feudum sumit, genu flexo coram throno domini directi nudum gladium, ab hoc vel eius ministro illi exhibitum, osculari solet. Signum optime relationem vtriusque partis exprimit. Infeudatus fidelitatem promittit domino directo, qui feudum primam feudi, praesertim maioris, originem ipsi securitatem praestat, contra omnium hostium insultus, id quod gladio seu armata manu fieri debet, et olim factum esse censetur. Quare gladius, quo quotidie cinctus praesumitur infeudatus et actus osculandi eius mueronem, commodissimum signum est, ipsi in memoriam reuocandi ea, quae circa propositum, quod tamquam vassallus cepit, recordari semper debet ad executionem eius rite studendum in officiis praesertim domino directo debitum, in quibus non vltimum locum occupat illud quo fidem dedit armorum non nisi in ministerium vel saltem non in damnum domini directi sumendorum. Et quoniam gladius simul memoriae ac menti suggerit motiua, quae in ipsam actionis determinatio-

B

nem

nem influunt, nempe beneficia a domino directo aut eius praedecessoribus infeudato vel eius maioribus exhibita et imposterum in ipsum et posteros suos conferenda, hoc signum eo maiori iure caerimoniam ingreditur, quo aptius et ingeniosius est excogitatum.

§. 15.

Qui definitionem admittit, sequentia concedet axiomata.

- I) *Caerimonia sine signo est nulla.*
- II) *Signatum signi caerimoniam ingredientis iis absoluitur, quae circa ali- quod propositum exequendum facti et factu sunt necessaria.*
- III) *Memoria et imaginatione gaudere debet caerimoniarum sub- iectum.*

§. 16.

Caerimoniae non sunt signa naturalia. Caerimoniae sunt signa eorum, quorum in executione propositi alicuius meminisse debe- mus (§. 14.). Ponamus, haec signa caerimoniam ingredientia esse naturalia. Sic in proposito et iis, quae circa illud exequendum meminisse debemus, tamquam in effectu aut re cum signo coexi- stente, aliquid esse debet, ex quo ad signum concludi posset. Hoc vero falsum esse, patet ex definitione (§. 6. et §. 11.). Ergo et falsum esset, si contenderetur, caerimonias esse signa naturalia. Q. E. D.

§. 17.

Hinc sequitur, *ut caerimoniae non sint, nisi signa artificia- lia* (§. 3.).

Caueat, qui propositionem hanc legit, ne etymologia vocis artificialis influat in cogitationes. Aliud enim est id, quod signi vices supplet, aliud vero ipse significatus. Res, quae signum sit eorum, quorum in executione propositi alicuius meminisse debemus, potest esse a na-
tura

tura producta, aut arte humana facta. Verum hoc non obstat, quo minus caerimoniae tantum artificialia sint signa. Sic candela in altari accensa dum eucharistiae sacramentum administratur, res est arte facta, sed nemo est, qui affirmabit in natura candelaesitum esse, ut adstantibus altari in memoriam reuocet circumstantiam temporis, nocturni scilicet, quo coena sacra a Salvatore breui post tradito ad mortem instituta, quae insuit in deuotionem mentis augenda et conservanda et multa alia repraesentat, quorum in executione propositi, quod dignam benedicti panis et vini manducationem et bibitionem pro obiecto habet, meminisse debent, qui ad coenam Domini accedunt. Pendebat huius signi electio ab arbitrio eius, qui candelas in hunc finem apponi voluit, secundum vero naturam candelaesitum nil amplius cogitare liceret, quam ut res circumiectas visibiles reddat. Verum cum eucharistia plerumque tempore diurno celebrari soleat, absurdum esset, eo sine candelas accendere, ut noctis tenebrae dispellantur. Pone, ante lucanam celebrari coenam, tunc candelaesitum cereae in altari accensaesitum lucem quidem simul diffundunt: attamen, si caerimonia cum eis connexa esse debet, primarius finis, qui est caerimonia, manet saluus non obstante secundario, quo fit, ut templi pars simul illuminetur. Quando mane quis se lauat, qui firmum cepit propositum Christiano dignum se gerendi, ideoque exuendi veterem induendique nouum hominem, animam a multis sordibus peccato contractis purgando atque nouam vitam sequendo, quo propositum generale hoc medio promoueat: atque eo sine aquam actumque lotionis signum velit esse huius propositi quotidie omni data occasione exequendi, aqua actusque lotionis ipsi fit caerimonia per def. §. 14. Aqua autem est res naturalis, ex cuius notione neque ex lotionis actione circa propositum lauantis exequendum adhibitae minime deriuari possunt, licet aliqua intercedat similitudo inter signum et signatum, quo fit ut aptior euadat caerimonia, prouti suo loco ostendi debet. Si quis dicit, vestes esse signa lapsus protoplastorum, eae nondum constituunt caerimoniaem, sed sunt prorsus naturale signum lapsus in paradiso. Verum si quas induit aut exiit, vestes, pro signo sibi ponit actionem quarundam, quarum in executione generalis propositi, quod cepit, verum se gerendi Christianum, meminisse vult; ut nempe

studeat induendo nouo exuendo veteri homini ex mente Apostoli vestes ipsi caerimoniae sunt loco. Ex quo satis constat, signum caerimoniam ingrediens posse esse rem et naturalem et artificialem, signo licet semper artificiali manente.

§. 18.

Caerimoniarum signa admittunt res quascunque, sensibus tamen perceptibiles. Caerimoniae enim sunt signa artificialia (§. 17.), quae cum possint esse res quaecunque siue natura siue arte factae, utpote significatus capaces arbitrarij, nil obstat, quo minus in eam rem trahantur. Sed ubi caerimoniae supponunt in ente, cuius causâ constituantur, memoriam et imaginationem (§. 15. n. III.), hac vero posita poni etiam debet sensibile (§. 12. 13.), inde constat, res ingredientes caerimoniae signum non posse esse, nisi sensibus perceptibiles. Q. E. D.

Si vnusquisque pro arbitrio suo eligere potest signum, quo viso memor sit et propositi et eorum, quae ad illud exequendum scienda sunt et facienda. Christiani veteres, qui perfectionibus variis in locis obnoxii, circa propositum, quod ceperant, in fide et constantia confessionis manendi, cogitare debebant de morte, quae a persecutoribus infligebatur Christi nomen profitentibus. Quare postquam vti coeperant signo crucis, non tamquam ritu supersticioso, sed vt secundum Apostoli monitum: *μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστόν*, semper memores essent vitae Christo dignae et beneficiorum immensorum per mortem in cruce passam in eos, praesertim in futura vita redundaturorum, idem crucis signum maxime foecundum eos simul admonere potuit, vt in casu persecutionum prompti ac alacres essent ad idem crucis aut grauius supplicium si opus esset ineundum, utpote quod breues post dolores ad aeternam gloriam viam aperit, quam ascensu ad coelum Saluator post resurrectionem monstrauerat omnibus eum consententibus. Non dicam de hoc signo tamquam medio reuocandi in memoriam Apostoli monitum de carne crucifigenda cum prauis concupiscentiis. Ideoque signum crucis in caerimoniam genti christianae non inutilem
aut

aut indecoram abibat, nec obstabat, quod esset supplicium feritiorum. Neque nos negamus, posse res ceteris sensibus, e. g. auditu, gustu, odoratu percipiendas caerimoniis per se spectatis inseruire. Sonus campanae trahi potest in caerimoniam; ideoque signum artificiale adest; auditu tantum perceptibile. Nostrates christiani, sicut et fecerunt veteres, hoc signo vtuntur certis diei vel noctis horis ad reuocandum in memoriam Apostoli de precibus continuis monitum. Cuius generis etiam est musica, quatenus caerimonia est, vt pote auditu tantum percipienda. Satis exemplorum deprehender, qui eorum cupidus acumen in scrutandis caerimoniis vult exercere. Verum, quod anticipando monendum ducimus, non quodlibet signum aequè aptum et commodum habendum est. Quamquam itaque signum per se consideratum vt artificiale, quodcunque caerimoniam ingredi potest, tamen ideo non negamus, vnum signum alterum perfectione anteire; id quod suo loco explanatum dabimus.

§. 19.

Cum *actus* hominum *externi* inter ea referendi sint, quae in sensus incurrant, non dubitandum est, eos etiam ad signa referri posse, quae caerimoniae notionem ingrediuntur (§. 18.).

Sic actus aperiendi et claudendi librum (§. 14.), ad signum referendum est, quo caerimonia in vsum doctoris recens creati constituitur.

§. 20.

Cum caerimoniae sint signa artificialia (§. 17.), ideoque ad quemlibet significatum indifferentia (§. 4. n. I.) nil obstat, quominus caerimontarum significatus vel extendatur, vel plane inmutetur, ideoque in alium diuersum ab eo abeat, quem primus instituens ipsis tribuit.

Exemplis non caret haec propositio in ipsa nostra ecclesia post reformationem obuiis. Nos ab iis adducendis abstinemus, et tantum mouebimus, hanc propositionem non destitui sua vtilitate in diiudicandis

singularibus opinionibus, quas de caerimoniis Iudaeorum in veteri testamento a Mose institutis fouet *Spencerus* in libro de ritibus Hebraeorum sacris inscripto, in quo ex antiquitatis et historiae monumentis probare conatur multas huius populi, ad cultum diuinum pomposum et ritualement maxime procliuus, caerimonias ab Aegyptiis esse desumptas, verum a Mose in alium significatum immutatas, adeoque ad bonos fines directas. Absit tamen, vt contendamus caerimonias quasdam iudaicas fuisse ethnicas. Cessante enim significato ab ethnicis signo cuidam imposito, cessat ethnica caerimonia. Quare, si concedatur *Spencero*, signa quaedam ab Aegyptiis originem trahere, inde non concludi poterit, Iudaeos habuisse caerimonias ethnicas, vsque dum probaueris, non signum solum sed et signatum ab Aegyptiis venire. Nec corruet, quae a multis doctissimis viris adstruitur sententia, qua asseritur caeteras gentes, Iudaeis coaeuas, multos ritus ab his desumpsisse, atque in cultum idololatricum conuertisse. Eadem tenenda sunt de ritu baptizandi profelytos apud Iudaeos iam ante sacramentum baptismatis institutum vsitato, quem *Lightsfoot* in horis hebraicis et talmudicis apud hanc gentem vsu receptum fuisse, ex antiquitatis et historiae monumentis probauit. Nihil addimus, nisi exemplum caerimoniae in signo crucis constitutae, cuius significatus mirifice potest extendi, sicuti in scholio §. 18. quoad potiora momenta ostendimus.

§. 21.

Quoniam porro diuersis signis artificialibus eadem res potest significari (§. 4. n. III.), et caerimoniae sunt signa artificialia (§. 17.): nil impedit, quominus plures caerimoniae vni eidemque rei significandae inferuire possint.

Iudaeis generale erat propositum cultum Deo gratum praestandi, circa hoc propositum legitime exequendum opus erat, vt semper memores essent Messiae futuri, redemptoris generis humani et mediatoris inter Deum hominesque. Quare non vna erat caerimonia, quae haec omnia, quorum de Christo in exequendo suo proposito generali meminisse debebant, repraesentabat; immo non male ex mente plurimorum

rum theologorum dici potest, omnes V. T. caerimonias typos fuisse, futuri tunc temporis Messiae. Quo vero non negamus quamlibet earum diuersas de Christo veritates conspiciendas dare potuisse. Liceat alio vulgari exemplo propositionem illustrare. Ponamus aliquem, qui circa generale propositum, verum se gerendi christianum necessum ducit, saepe cogitare de exuendo vetere induendoque nouo homine, et huius rei signum constituit vestes, quas induit vel deponit, aut aquam actumque lotionis quotidianum: duo sunt signa, quae eandem rem significant.

§. 22.

Subiectum caerimontiarum non est Deus, sed finita intelligentia sensibus praedita. Caerimoniae supponunt memoriam et imaginationem (§. 15. n. III.); quae cum non cadant in ens infinitum (per pr. metaph.), sed tantum entibus finitis sensibus instructis, competant, euident est, non Deum, sed tantum entia finita sensibus praedita caerimontiarum esse capacia. Q. E. prius. Praeter vero memoriam etiam propositum, et quae circa eius executionem memoriam subire debent, caerimoniae notionem ingrediuntur (§. 15. n. II.). Iam vero ex notione propositi (§. 6.) constat, eius non esse capacia, nisi entia intelligentia. Quare et verum est, quod solae creaturae intelligentes caerimontiarum sint subiecta. Q. E. alterum.

Non abs re videtur, hanc propositionem ventilare. Si enim quaestio oriatur: an praeter homines aliae sint creaturae, quarum natura caerimonias admittit? eius resolutio ab hac pendet veritate. Quare, si sententiam quorundam ecclesiae patrum vt et recentiorum philosophorum nonnullorum supponis, statuendo, angelos, quorum S. Scriptura facit mentionem, corporibus organicis licet subtilissimis praeditos esse, eorum natura caerimonias non respuit, si etiam in solis actibus externis tantum eas consistere concedas (§. 19.). Si porro quod ex recentiorum astronomorum obseruationibus, analogiam planetarum cum terra testantibus, et attributis diuinis maxime verissimiliter

liter colligere licet, lunam et planetas habitatos credimus, et quidem non brutis solum, sed et incolis corpore organico simul ac anima rationali praeditis, nonne et concedere debes, hisce planetarum incolis naturam esse, quae caerimonias admitat? In ipso beatorum coelo caerimonias inter sanctos esse possibiles constat. Ex reuelatis quippe in S. Scriptura veritatibus euidentis est, homines mortuos in vitam reddituros esse corporibus cum anima coniunctis. Aderunt proinde omnia, quae requiruntur, vt sint caerimoniarum subiecta. Quis itaque simpliciter affirmare auderet, Sanctorum in coelo eam esse naturam, quae omnes respuat caerimonias. De possibilitate differimus hoc loco, nondum de earum qualitate in specie, aut necessitate, de quibus suo loco.

§. 23.

Qui propositi executionem non plane cmittere, multo minus contrarium eius agere vult, is eius semper memor esse debet. Propositio adeo euidentis est, ex ipsis propositi et memoriae notionibus (§. 6. 13.), vt axiomatis instar sine demonstratione accipi possit. Verum si per indirectum demonstrare velles, pone, e memoria excidisse propositum executioni dandum, vbi agendi offertur occasio, ideoque ignorabis actus ad obtinendum finem necessarios (§. 11. n. IV.), consequenter eos vel plane negliges, vel etiam aliud eidemque contrarium ages. Quae omnia cum fiant ob lapsum memoriae (per hypoth.), sequitur, vt, qui propositi executionem nec plane negligere, nec alia eidemque repugnancia agere vult, eius semper meminisse debeat. Q. E. D.

Propositio generalis est, et de omni fine discrimine proposito valet, siue illud sit generale, siue speciale, siue negatiuum, siue positium (§. 8. 9.), atque demonstrat necessitatem memoriae ad propositum exequendum relatae. Non opus est monere, nos non de absoluta sed tantum de hypothetica loqui necessitate. Ceterum qui ad hominum actiones obseruandas mentis intendit aciem, experientiae et rationis conuulsiu-
bium deprehendet; etenim quotidie fere eos proposito repugnancia
agentes

agentes eiusdemque admonitos audiet excusationem proferre, quod eius obliui ac immemores fuerint. Praeuidentibus obiectionem, quae animum legentis subire potest circa hanc propositionem. Saepe fit, is inquit, ut homines probe memores propositi, vel id plane omittant, vel eidem contraria agant, serio licet moniti. Respondemus. Tunc obstant impedimenta bene ac recte agendi, aut voluntas flectitur in contrarium, aliis motibus inducta. Nostra propositio omnia ad executionem propositi requisita in agente supponit, excepta sola reminiscencia data agendi occasione. Hunc memoriae lapsum in omnem aetatem cadentem demonstrare superuacuum esset, utpote quem abunde testatur experientia magistra.

§. 24.

Si propositum executioni dandum est, et eorum, quorum eius exequendi causa meminisse nos oportet, constituatur signum in sensum occurrens, fieri potest, ut perceptione signi memores reddamur eorum, quorum recordatio ad propositi executionem requiritur. Ex notione enim signi artificialis (§. 3. et §. 4.) manifestum est, rei cuiusque pro arbitrio significatum imponi posse. Ergo etiam signum constitui potest, cuius signatum sunt ea, quae in executione propositi meminisse debemus. Cum vero istiusmodi signum, quo significantur, quae circa executionem propositi alius scitu et factu sunt necessaria, eo ipso suum determinatum significatum accipiat ab eo, qui signum constituit (§. 3.), et per leges imaginationis (§. 12.) fieri possit, ut perceptio signi reuocet in memoriam omnia, quae per illud significantur (§. 13.): fieri certe potest, ut, si propositum executioni dandum est, et eorum, quorum in executione eius meminisse debemus, constituitur signum in sensum incurrens eius conspectu memores reddamur eorum, quorum recordatio ad exequendum propositum animum subire debet. Q. E. D.

Haec veritas extra omnem dubitationis aleam posita est, et immota manet, si nec ipsum caerimoniae nomen iam cognitum esset. Notiones
C caerim.

caerimoniae definitionem ingredientes (§. 14.) hic occurrunt. Nihil reliquum est, quam ut foerui intellectus nomen imponatur. PERILLVSTRIS L. B. DE WOLFF, qui facem nobis praetulit, caerimoniae nomen retinuit. Si nomini taediosus adhaeret conceptus, abisce illud, rem retine, vel si displicet utrumque, euertere huius propositionis veritatem contrarium demonstrando. Propositio ceterum, quae realitas definitionis (§. 14.) demonstratur vniuersalis est, et omne propositum concernit. Sive enim sit generale, siue speciale, siue negatiuum, siue affirmatiuum (§. 8. 9.), non desunt, quorum in executione eas meminisse debemus (§. 11.). Ipsum illicitum propositum non excludi potest. Absit tamen, ut illicitorum executioni caerimoniis subueniamus, quin potius illa detestemur! Quae ex principiis indubitatis a priori rationis vsu cognosci possunt, ea experientia confirmata dabit ad mortalium actiones attentis. Videmus enim, hoc medio signorum homines promiscue omnes uti solere, ut animum subeant vel ipsum propositum, vel quae circa ritam eius executionem scitu et factu sunt necessaria. Ceterum si quae demonstrata propositio continet, actionum humanarum rectitudini inseruire debent, ex parte agentis supponitur, ut non propositum solum, sed et omnia, quae ad illud rite absoluedum requiruntur, saepius perpendat, et consuetudine sibi habitum acquirat, ea omnia conspectu alicuius signi, quod vel sibi ipsi constituit, vel ab aliis constitutum accepit, saepius sibi repraesentandi; alias enim signum vsu et fructu destitutum maneret.

§. 25.

Cum non agere possimus proposito conuenienter, nisi eius probe memores (§. 23.), consequenter et eorum, quorum circa illud exequendum recordari debemus (§. 11.), experientia vero et ipsa memoriae natura eius labilitatem abunde loquatur et demonstrat: necesse est, ut de medio solliciti simus, quo fieri possit, ut memoriae defectui consulatur, quo animum subeant ea, quorum in executione alicuius propositi praepriis meminisse debemus. Istud medium absoluitur signis artificialibus, quibus fieri potest, ut eorum intuitu memoriam subeant ea, quorum in executione propositi

positi meminisse debemus (§. 24.). Eiusmodi signa sunt caerimoniae (§. 14.). Ergo caerimoniae medium sicut propositi executioni rite satis faciendi.

Quoties itaque signorum caerimoniae ingredientium diiudicatio in quaestione venit, primum opus est, ut de fine solliciti simus, ad quem caerimonia se refert uti medium. Cum enim ex fine iudicari possit de mediis, ex iis, propter quae signum constituitur, colligi poterit, quid de signo ipso sit statuendum. Magnae Britanniae reipublicae quam maxime interest, ut commercia florescant ex lana et pannorum fabricis. Ne itaque Magnates in magno senatu, quem Parlamentum vocant, consilia capiant, et leges ferant, quae in detrimentum cedant commerciorum ex lana et pannis oriundorum, signum constituit prudens antiquitas, faccum nempe lana refertum, cui insident, qui, quae decreta sunt, in chartam coniciunt, eo fine, ut probe semper memores sint legislatores eorum, quorum circa propositum exequendum recordari ipsis sanctum esse debet, scilicet, ut nihil constituatur commercii ex isto fonte deriuatis contrarium. Non opus est longa commentatione ad demonstrandum, hoc medium valde congruum esse fini, quem Magnates in senatu publico in oculis ferre debent. Liceat nobis aliud praeter illud exemplum in medium proferre, ex actu depositionis olim in academiis usitato, desumptum. Nemo est, qui negabit, proposito studiosi in academia degentis maxime ob stare familiaritatem cum sexu sequiori. Ideo ipsi in executione propositi sui cogitandum semper est de abstinendo a nimia cum virginibus consuetudine. Ut haec memoriam omni occasione subiret cogitatio, depositor signum constituebat, quod caerimonia absoluebatur. Querebat nempe a deponendo, an possit natiuo sermone romano describere virginem, e. g. senensem. Post multa tentamina tandem depositor addebat, virginem academicam significare: *Noli me tange*, addita admonitione, ut in studio academico decurrendo felix futurus, semper de abstinencia a sexu sequioris nimia et illicita familiaritate cogitet. Non pluribus verbis opus est, ad demonstrandum, hanc caerimoniae conueniens ad finem esse medium; scilicet in memoriam re-

vocandi aliquid, cuius in executione propositi sui quam maxime memor esse debet, qui in academia versatur. Ne obice quaeso, quod effectus non semper votis respondeat: Id enim non vitium caerimoniae, sed agentis est, qui caerimonia non rite vitur: nec crede, nos non approbare actus depositionis abrogatos. Quid ad nos abrogatio eiusmodi rituum, quam rationes civiles quam maxime suadebant? Nobis tantum sermo est de caerimonia quadam individuali ex hoc depositionis actu desumpto, in qua deprehendimus, quod illustrationi assertorum inferuit. Sed hac vice

S A T I S.

94 A 73 62

ULB Halle 3
001 840 606

56.

DISSERTATIO PHILOSOPHICA PRIMA
DE
CAERIMONIIS

QVAM
AMPLISSIMAE FACVLTATIS PHILOSOPHICAE CONSENSV
IN ILLVSTRI FRIDERICIANA
PRAESIDE
M. FRANCISCO CHRISTOPHORO IETZE

DIE APRIL. MDCCLII

PVBLICE DEFENDET

AVGVSTVS GODOFREDVS BRVNNER

MAGDEBVRGENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE
LITTERIS GRVNERTIANIS.

10

